УДК 347.6
DOI 10.33244/2617-4154.1(22).2026.97-106

А. О. Мілевська,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу,
Державний податковий університет
email: milevska-ntsk@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-1876-1636

ВІДУМЕРЛА СПАДЩИНА НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАННЯ

Унаслідок довготривалого повномасштабного вторгнення російських військ та окупації значної частини території України на цих територіях виникає правова невизначеність щодо долі майна, яке не було прийнято спадкоємцями або щодо якого такі спадкоємці відсутні. За мирних обставин дієвим інструментом введення відповідного майна до господарського обороту та захисту публічних інтересів слугує інститут відумерлості майна. Проте чинне законодавство України не містить спеціальних норм щодо застосування цього інституту в умовах тимчасової окупації, що породжує системні правові прогалини та практичні труднощі, подолання яких є важливим завданням як для законодавця, так і для правової науки.

Під час дослідження використовувались загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема: діалектичний метод; системно-структурний метод; формально-юридичний метод; порівняльно-правовий метод.

Встановлено, що інституту відумерлості спадщини притаманна складність правозастосування й відсутність уніфікованих підходів щодо його визначення; виявлено, що процес правонаступництва щодо відумерлої спадщини характеризується особливостями, які не є типовими для спадкування за законом чи за заповітом: обов'язковість набуття виключно в судовому порядку; особливий суб'єктний склад, неможливість відмови від спадщини з боку територіальної громади; здійснено аналіз можливостей органу місцевого самоврядування щодо формування доказової бази для подання заяви про визнання відумерлою спадщини, що міститься на тимчасово окупованій території за категоріями: час і місце відкриття спадщини, виявлення майна та належність його померлому, відсутність спадкоємців.

Визнання спадщини на окупованих територіях відумерлою є не лише практично неможливим через відсутність належної доказової бази, а й може бути передчасним. Відумерлість спадщини може бути застосована не раніше ніж спадкоємець отримає реальну можливість реалізувати своє право, тобто після деокупації. Відповідно,

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.
© Мілевська А. О., 2026

пропонується встановити, що строк подання органом місцевого самоврядування заяви про визнання спадщини відумерлою починає перебіг через шість місяців після деокупації відповідної території.

Ключові слова: *спадщина, відумерлість спадщини, тимчасово окупована територія, спадкування, правонаступництво, орган місцевого самоврядування.*

Постановка проблеми. Вторгнення російської федерації на територію України, що розпочалося 20 лютого 2014 року, вперше поставило перед вітчизняною правовою системою ряд викликів, які не були вирішені до цього часу, а лише поглибилися з повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року. Серед них – питання правового регулювання майнових відносин на тимчасово окупованих територіях. За даними DeepStateMAP (партнером цього проєкту є Міністерство оборони України), починаючи з 2014 року, тимчасово окупованими є 19,3 % території України, тобто 116,564 тис. км². Зі свого боку, за інформацією українського аналітичного центру «Громадянська мережа ОПОРА», 172 територіальні громади повністю або частково перебувають під окупацією. На цих територіях проживали сотні тисяч людей, частина з яких загинула, зникла безвісти чи померла в окупації. Їхнє майно: житлові будинки, квартири, земельні ділянки, нежитлові приміщення тощо – залишилося на окупованій території без власника та під загрозою руйнування чи незаконного захоплення.

У таких умовах особливої актуальності набуває інститут відумерлості спадщини – правового механізму, що за мирних обставин слугує дієвим інструментом введення відповідного майна до господарського обороту та захисту публічних інтересів. Однак чинне законодавство України не містить спеціальних норм щодо застосування цього інституту в умовах тимчасової окупації, що породжує системні правові прогалини та практичні труднощі, подолання яких є важливим завданням як для законодавця, так і для правової науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості правового регулювання відносин щодо визнання спадщини відумерлою були предметом досліджень таких вітчизняних вчених, як В. Кройтора, О. Кухарєва, Н. Бондаренко-Зелінської, М. Бориславської, О. Трач, Є. Рябоконь, К. Нечаєва, К. Гуменюка, А. Кочкадамян. Водночас проблематика спадкування майна на окупованих територіях існувала предметом наукових розвідок А. Гончарової, В. Чуйкової, П. Маломуж, В. Парасюк, В. Мудрик та інші. Так, аналіз наукової літератури дає змогу констатувати, що напрями досліджень зазначених авторів практично не перетинаються: дослідження інституту відумерлості спадщини зосереджені на умовах мирного часу та не адаптовані до реалій окупації; а дослідження спадкування майна на окупованих територіях не торкаються особливостей визнання спадщини відумерлою. Винятком є дисертаційне дослідження К. П. Гуменюка на тему «Інститут відумерлості спадщини в цивільному праві України» (Тернопіль, 2018 р.), однак це дослідження було виконано до повномасштабного вторгнення і, відповідно, не охоплює ні масштабу проблеми, ні сукупності правових прогалин, що виявилися у зв'язку з цим.

Метою статті є дослідження правових засад інституту відумерлості спадщини, аналіз правових проблем, пов'язаних із визнанням відумерлою спадщини на тимчасово окупованих територіях України, виявлення прогалин у системі чинного законодавства та розробка пропозицій щодо їхнього усунення.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались загальнонаукові і спеціально-юридичні методи, зокрема: діалектичний метод – для аналізування суперечностей між чинним правовим регулюванням інституту відумерлості спадщини та реальними суспільними відносинами, що виникають у процесі реалізації визнання спадщини на окупованих територіях відумерлою; системно-структурний метод – аналіз інституту відумерлої спадщини в системі спадкового права та виявлення його взаємозв'язків з іншими правовими інститутами; формально-юридичний метод – для тлумачення норм чинного законодавства та виявлення прогалин у правовому регулюванні; порівняльно-правовий – аналіз законодавства Грузії та Кіпру щодо майнових відносин на окупованих територіях.

Виклад основного матеріалу. Інститут відумерлості спадщини, що закріплений статтею 1277 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), є одним із найскладніших та неоднозначних у підходах науковців до інститутів спадкового права. Як справедливо зазначає В. А. Кройтор, проблемність цього правового феномену зумовлена відсутністю його законодавчого визначення, спірністю щодо правової природи відносин відумерлості спадщини [6, с. 182]. Зі свого боку О. Є. Кухарєв, уніфікуючи підходи щодо визначення цього інституту, зазначає такі теорії правової природи відумерлості, як: 1) теорія щодо визнання відумерлої спадщини спадковим правом (перехід спадщини у власність територіальної громади є спадкуванням); 2) теорія щодо невизнання відумерлої спадщини спадковим правом заперечує перехід майна померлого власника до територіальної громади у порядку спадкового правонаступництва [7]. Також потрібно навести позицію Верховного Суду у справі № 320/10856/18, інтерес територіальної громади в отриманні спадкового майна у власність громади в разі відсутності спадкоємців є наслідком неотримання спадщини будь-ким зі спадкоємців або наслідком їх відсутності взагалі. За таких обставин треба дійти висновку, що такі правовідносини є схожими до спадкових, хоч до них загалом не належать [9].

Отже, складність правозастосування цього інституту спадкового права підтверджується й відсутністю уніфікованих підходів щодо його визначення. Відповідне пояснюється тим, що інституту відумерлості спадщини в ЦК України присвячено лише одну норму – статтю 1277, що не містить визначення правового статусу територіальної громади у спадкових правовідносинах, проте дає змогу дійти висновку, що процес правонаступництва щодо відумерлої спадщини характеризується особливостями, які не є типовими для спадкування за законом чи за заповітом: обов'язковість набуття виключно в судовому порядку; особливий суб'єктний склад, неможливість відмови від спадщини з боку територіальної громади.

Відповідно до ч. 1 статті 1277 ЦК України в разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцезнаходженням

нерухомого майна, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходженням основної частини рухомого майна зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою [12]. Аналіз відповідної частини статті вказує на потребу у встановленні факту відсутності спадкоємців, які б мали право на цю спадщину – їхня практична відсутність або усунення від спадкування, або відмова від прийняття спадщини. Крім того, відповідною нормою передбачено і зобов'язання органу місцевого самоврядування щодо подання заяви до суду після спливу одного року з часу відкриття спадщини. Процесуальний порядок визнання спадщини відумерлою визначається положеннями глави 7 розділу IV Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), проте задля реалізації подання такої заяви орган місцевого самоврядування, на якому лежить тягар доказування, має вчинити ряд дій, які б були спрямовані на підтвердження обставин, які є відповідними: виявлення такого майна, підтвердження його належності до складу спадщини, підтвердження факту відкриття спадщини, підтвердження факту відсутності спадкоємців. А. Г. Кочкадамян у своєму дисертаційному дослідженні на тему «Визнання спадщини відумерлою в порядку цивільного судочинства» до найпоширеніших доказів, які можуть бути використані у справах про визнання спадщини відумерлою, відносить:

свідоцтво про народження спадкодавця;

свідоцтво про смерть спадкодавця;

документи, що підтверджують місце проживання спадкодавця;

медичні довідки, що свідчать про стан здоров'я спадкодавця перед зникненням;

свідчення очевидців, які бачили спадкодавця востаннє;

листування, фотографії, інші матеріали, що підтверджують зв'язки спадкодавця з іншими особами;

результати оперативно-розшукових заходів; висновки експертів (наприклад, медичних, генетичних) [5].

Проте за рахунок подання зазначених доказів відсутнє підтвердження таких обов'язкових обставин, як відсутність спадкоємців та підтвердження майна, що входить до складу спадщини, належність зазначеного майна померлому.

Для визначення можливостей органу місцевого самоврядування щодо формування доказової бази для подання заяви про визнання відумерлою спадщини, що перебуває на тимчасово окупованій території, потрібно проаналізувати кожен з обов'язкових елементів змісту заяви.

Час і місце відкриття спадщини. Відповідно до статті 1220 ЦК України часом відкриття спадщини є день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою [12]. Час відкриття спадщини має підтверджуватися свідоцтвом про смерть фізичної особи або рішенням суду про визнання фізичної особи померлою. Проте практично неможливим для органу місцевого самоврядування є отримання підтверджувальних документів про смерть особи, навіть тих, що видані окупаційною адміністрацією. За наявності ж певного фото підтвердження місця поховання, лікарських свідоцтв про смерть такої особи та інших матеріалів, орган місцевого самоврядування має право подати заяву про встановлення факту смерті фізичної особи відповідно до статті 317 ЦПК України.

Зважаючи на вимоги статті 1277 ЦК України та статті 334 ЦПК України, вважливим є визначення місця відкриття спадщини, адже заява про визнання спадщини відумерлою у випадках, встановлених ЦК України, подається до суду за місцем відкриття спадщини або за місцезнаходженням нерухомого майна, що входить до складу спадщини [12; 13]. Водночас п. 21 Перехідних та прикінцевих положень чинного ЦК України визначається, що в разі, якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт, на території якого органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не повним обсягом свої повноваження, територія, на якій ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупована російською федерацією територія, заяви про прийняття чи відмову від прийняття спадщини, інші заяви від спадкоємців, виконавців заповіту, відказоодержувачів, кредиторів подаються нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини [12]. Відповідно, співвідношення місця відкриття спадщини та місця подання заяви про визнання спадщини відумерлою нормами Перехідних положень змінено не було. Очевидно, що наслідком тимчасової окупації території України є і припинення здійснення діяльності судів. Проте, відповідно до статті 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, за рахунок її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду [11].

Виявлення майна та його належність померлому. Основоположним принципом правового режиму майна на тимчасово окупованих територіях є принцип непорушності права власності, що визначається Конституцією України (стаття 41). Статтею 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (далі – Закон) визначається, що за державою Україна, територіальними громадами сіл, селищ, міст, розташованих на тимчасово окупованій території, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права зберігається право власності, інші речові права на майно, зокрема на нерухоме майно, охоплюючи земельні ділянки, що розташовані на тимчасово окупованій території [10]. Відтак будь-які рішення окупаційної адміністрації про примусове відчуження майна, його «націоналізацію» є незаконними. Це твердження підтверджується й нормами міжнародного права. Зокрема, стаття 46 IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатку до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі (ратифікована Україною 1991 року) забороняє конфіскацію приватної власності на окупованих територіях [1]; стаття 54 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни (набрання чинності для України – 03.01.1955) забороняє знищення рухомого або нерухомого майна, що є приватною власністю, крім випадків, коли це потрібно для проведення військових операцій [4]. Відповідно до статті 11 Закону набуття та припинення права власності на нерухоме майно, яке розташоване на тимчасово окупованій території, здійснюються, згідно із законодавством України, за

межами тимчасово окупованої території [10]. У посібнику для територіальних громад «Організація управління майном територіальної громади» пропонується алгоритм організації роботи органу місцевого самоврядування з відумерлою спадщиною, де щодо процедури виявлення майна застосовують такі кроки:

– прийняття локального нормативно-правового акта, який визначатиме порядок виявлення, обліку та набуття в комунальну власність відумерлої спадщини;

– створення постійно діючої комісії з виявлення, обліку та набуття в комунальну власність майна відумерлої спадщини;

– виявлення майна відумерлої спадщини;

– здійснення обстеження об'єктів майна відумерлої спадщини та складання відповідного акта;

– запит до органів державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень про зареєстроване право власності на нерухоме майно за цією адресою;

– запит інформації про технічні характеристики об'єкта, а в разі відсутності – замовлення виготовлення технічного паспорта на об'єкт;

– запит до відділу ДРАЦС про дату смерті спадкодавця (спадкоємців);

– запит до Спадкового реєстру щодо інформації про заведену спадкову справу та видачу свідоцтва про право на спадщину щодо цього об'єкта [8].

Однак розташування цього майна на окупованій території унеможливлює дії зі сторони органу місцевого самоврядування щодо виявлення майна, здійснення його обстеження та складання акта, зокрема й щодо фіксації факту його знищення. Як зазначає В. А. Кройтор: «Унаслідок того, що після знищення річ припиняє виконувати основні функції, вона і припиняє своє існування як об'єкт матеріального світу. Щодо об'єктів нерухомого майна, то за їхньої значної реконструкції відбувається виникнення нового об'єкта, що вже не може мати статусу відумерлого майна. Тому цілком логічно при виявленні відумерлого майна проводити його обстеження та встановлювати факт його знищення задля збереження стабільності майнових відносин у суспільстві» [6, с. 185].

Відсутність спадкоємців. Положення частини 1 статті 1277 ЦК України ставить у пряму залежність можливість визнання спадщини відумерлою від підтвердження факту відсутності спадкоємців, їх усунення чи відмови від прийняття спадщини.

Крім того, якщо заявник стверджує, що спадкоємців за законом і за заповітом немає, то для визнання спадщини відумерлою йому потрібно довести, що відсутні фізичні особи-потенційні спадкоємці, які були живими на час відкриття спадщини; фізичні особи-потенційні спадкоємці, що були зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після відкриття спадщини; юридичні особи чи інші учасники цивільних правовідносин, які вказані в заповіті як спадкоємці [2, с. 20]. До суду варто надати докази того, що ні за законом, ні за заповітом ніхто зі спадкоємців не прийняв спадщину або що спадкоємці відсутні взагалі. Для цього можуть подаватися довідки з місцевих рад, акти обстеження житла спадкодавця, висновки органів опіки і піклування [5]. Унаслідок неможливості доступу представників органу місцевого самоврядування безпосередньо до останнього місця проживання фізичної особи практично неможливо довести факт відсутності спадкоємців, які проживали спільно зі спадкодавцем та вважаються такими, що прийняли

спадщину. Відсутність доступу до нотаріальних послуг на окупованих територіях унеможливлює й належне здійснення відмови від прийняття спадщини для таких спадкоємців. Правовий режим окупації може вплинути і на можливість спадкоємців дізнатися про відкриття такої спадщини та звернутися до нотаріуса для її прийняття. Відповідно, встановлення такого факту та належне його підтвердження в заяві є практично неможливими.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що, послуговуючись матеріальними та процесуальними нормами щодо визнання спадщини відумерлою, результатами аналізу щодо можливостей доказування елементів заяви про визнання спадщини відумерлою, такий процес щодо окупованих територій є неможливим до моменту деокупації відповідної території територіальної громади. Крім того, навіть якщо б орган місцевого самоврядування спромігся сформувати за рахунок даних реєстрів чи іншої інформації достатню доказову базу та подати відповідну заяву до суду, її задоволення могло б порушити майнові права спадкоємців, які перебувають в окупації та про яких не відомо. У цьому контексті є важливим врахування пріоритету спадкоємців перед правом держави на відумерле майно, що виражається не лише в визначеній черговості спадкування, а й у механізмі встановлення додаткового строку для прийняття спадщини. Зокрема, з метою забезпечення прав спадкоємців реалізувати право на прийняття спадщини, що перебуває на окупованій території, пропонується доповнити Прикінцеві та перехідні положенні ЦК України пунктом 21^1 такого змісту: «У разі якщо місцем відкриття спадщини є населений пункт або території, зазначені в абзаці першому пункту 21, щодо яких не визначено дату завершення бойових дій або тимчасової окупації, дату відновлення здійснення органами влади своїх повноважень повним обсягом, перебіг строку, встановленого частиною 2 статті 1277, починається через шість місяців після завершення тимчасової окупації».

У межах дослідження проблематики визнання спадщини відумерлою на окупованих територіях і пошуку можливостей її вирішення важливим є здійснення аналізу правового регулювання питання визнання спадщини відумерлою в державах, що зіткнулися з проблемою окупації частини території.

Досвід Грузії щодо окупованих Абхазії та Південної Осетії може видаватися найбільш релевантним, з огляду на схожість з українськими реаліями. Проте питання щодо відумерлості спадщини не отримало свого спеціального врегулювання і має схожі до положень Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» норми Закону Грузії «Про окуповані території», що встановлює нікчемність будь-яких правочинів щодо нерухомого майна, укладених без дозволу уряду Грузії. Зі свого боку досвід Республіки Кіпр щодо північної частини острова, окупованої Туреччиною з 1974 року (так звана Турецька Республіка Північного Кіпру) є цінним з огляду на тривалість такої окупації. Зокрема, юрисдикція кіпрських судів поширюється на всю територію острова, включно з окупованою територією, що дає змогу ухвалювати рішення щодо майна, яке розташоване й на окупованій території. Крім того, на Кіпрі діє Компенсаційна комісія нерухомої власності, що була створена через введення Закону 67/2005, «Закон для компенсації, обміну та реституції нерухомого

майна» у відповідь на індивідуальні справи грецьких кіпріотів, які були доведені до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) проти Туреччини [3, с. 28].

Отже, аналіз досвіду правового регулювання Грузії та Кіпру свідчить про відсутність спеціальних норм щодо врегулювання порядку встановлення відумерлості спадщини на окупованих територіях. Досвід Кіпру щодо реалізації механізму компенсації та реституції майна є механізмом захисту права власності від окупаційних дій, проте ніяк не впливає на механізм визнання спадщини відумерлою чи отримання компенсацій органом місцевого самоврядування щодо нерухомого майна. Відповідно, потрібно констатувати відсутність релевантного позитивного досвіду врегулювання питання відумерлості спадщини і в країнах, що мають окупації частини територій.

Висновки. Проведений аналіз порядку визнання спадщини на окупованих територіях відумерлою дав змогу дійти таких висновків:

– норми чинного цивільного законодавства не містять спеціальних норм щодо порядку визнання спадщини на окупованій території України відумерлою. Положення статті 1277 ЦК України орієнтовані на умови мирного часу і не передбачають механізмів вирішення ситуацій, коли до майна неможливий фізичний доступ, органи місцевого самоврядування позбавлені можливості фактично функціонувати, а документальне підтвердження обов'язкових фактів є неможливим або сумнівним. Відсутність централізованого обліку майна, що перебуває в межах кожної територіальної громади та цілком очікувано може стати відумерлою спадщиною (наприклад, майно одиноких осіб похилого віку) додатково не сприяє можливості реалізації подання заяви про визнання спадщини відумерлою, зокрема і на окупованих територіях;

– визнання спадщини на окупованих територіях відумерлою є не лише практично неможливим через відсутність належної доказової бази, а й може бути передчасним. Перебування спадкоємця на окупованій території унеможливлює доступ до нотаріальних послуг на підконтрольній уряду України території, що після деокупації може бути визнано судом як поважна причина пропуску строку для прийняття спадщини. Отже, відумерлість спадщини може бути застосована не раніше, ніж спадкоємець отримає реальну можливість реалізувати своє право, тобто після деокупації. Відповідно, пропонується встановити, що строк подання органом місцевого самоврядування заяви про визнання спадщини відумерлою починає перебіг через шість місяців після деокупації відповідної території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі (дата підписання: 18.10.1907; дата набрання чинності для України: 24.08.1991) // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 01.03.2026).

2. Бондаренко-Зелінська Н., Бориславська М., Трач О. Процесуальні аспекти визнання спадщини відумерлою. *Університетські наукові записки.* 2022. № 3 (87). С. 14–34. DOI : https://doi.org/10.37491/UNZ.87.2

3. Гордієнко В. В. Використання закордонного досвіду відшкодування збитків населенню в результаті конфліктів та надзвичайних ситуацій. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3 (53). URL : https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/7d8ef3d0-8bc9-48ea-84ee-9e8425a4ce40/content

4. Женевська конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 // База даних (БД) / «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 01.03.2026).

5. Кочкадамян А. Г. Визнання спадщини відумерлою в порядку цивільного судочинства : дис. … д-ра філос. : спец. 081 – Право. К., 2025. 256 с. URL : https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/49c233b3-28a5-485f-8f2d-eb3a82b0d4c2/content

6. Кройтор В. А. Особливості визнання спадщини відумерлою в доктрині цивільного права та практиці правозастосування. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. 2024. С. 182–187. DOI : https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.28

7. Кухарєв О. Є. Сучасні тенденції розгляду судами справ про визнання спадщини відумерлою. *Слово національної школи суддів України*. 2023. № 2 (43). С. 127–140. DOI : https://doi.org/10.37566/2707-6849-2023-2(43)

8. Організація управління майном територіальної громади : посібник для територіальних громад / Бакунчик І., Козіна В., Нерета Г., Сербіна А., Станкус Т., Щелкунова-Гончарська С. / USAID. 2024. Частина 1. URL : https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/966/Posibnik_UMTG_P1_2024.pdf

9. Постанова Верховного Суду від 01.03.2023 у справі № 320/10856/18. URL : https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=109303063

10. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 // База даних (БД) / «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text (дата звернення: 02.03.2026).

11. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 // База даних (БД) / «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text (дата звернення: 02.03.2026).

12. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних (БД) / «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 01.03.2026)

13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV (редакція від 17 липня 2025 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text

A. O. Milevska. ESCHEATED PROPERTY IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE: THE PROBLEM OF RECOGNITION

As a result of the long-term full-scale invasion of Russian armed forces and the occupation of a significant part of the territory of Ukraine, legal uncertainty arises regarding the legal status of property that has not been accepted by heirs or for which such heirs are absent. In peaceful circumstances, the institution of escheat of property serves as an effective

tool for bringing such property into civil circulation and protecting public interests. However, the current legislation of Ukraine does not contain special norms regarding the application of this institution in conditions of temporary occupation, which creates systemic legal gaps and practical difficulties, the overcoming of which is an important task for both the legislator and legal scholarship.

The purpose of the article is to study the legal foundations of the institution of escheat of inheritance, analyze legal problems related to the recognition of inheritance as extinct in the temporarily occupied territories of Ukraine, identify gaps in the current legislative framework and develop proposals for their elimination.

During the study, general scientific and special legal methods were used, in particular: dialectical method; systemic-structural method; formal-legal method; comparative legal method.

Results: it was established that the institution of escheated inheritance is characterized by the complexity of law enforcement and the absence of unified approaches to its definition; it was revealed that the process of succession to escheated inheritance is characterized by features that are not typical for inheritance by law or by will: the obligation to acquire exclusively in court; a specific range of legal subjects, the the territorial community cannot refuse such inheritance; an analysis of the capabilities of a local government body to form an evidentiary basis for submitting an application for recognition of escheated inheritance located in a temporarily occupied territory by categories: time and place of opening the inheritance, identification of property and its belonging to the deceased, absence of heirs.

Conclusions: recognition of inheritance in the occupied territories as extinct is not only practically impossible due to the lack of a proper evidentiary base, but may also be premature. The extinction of inheritance can be applied no earlier than the heir receives a real opportunity to exercise his right, that is, after deoccupation. Accordingly, it is proposed to establish that the deadline for submitting an application by a local government body to recognize the inheritance as extinct shall commence six months after the deoccupation of the relevant territory.

Keywords: *inheritance, escheated property, temporarily occupied territory, inheritance, succession, local government body.*

Дата надходження 25.02.2026
Дата прийняття 05.03.2026
Дата рекомендації 25.03.2026
Дата публікації 15.05.2026